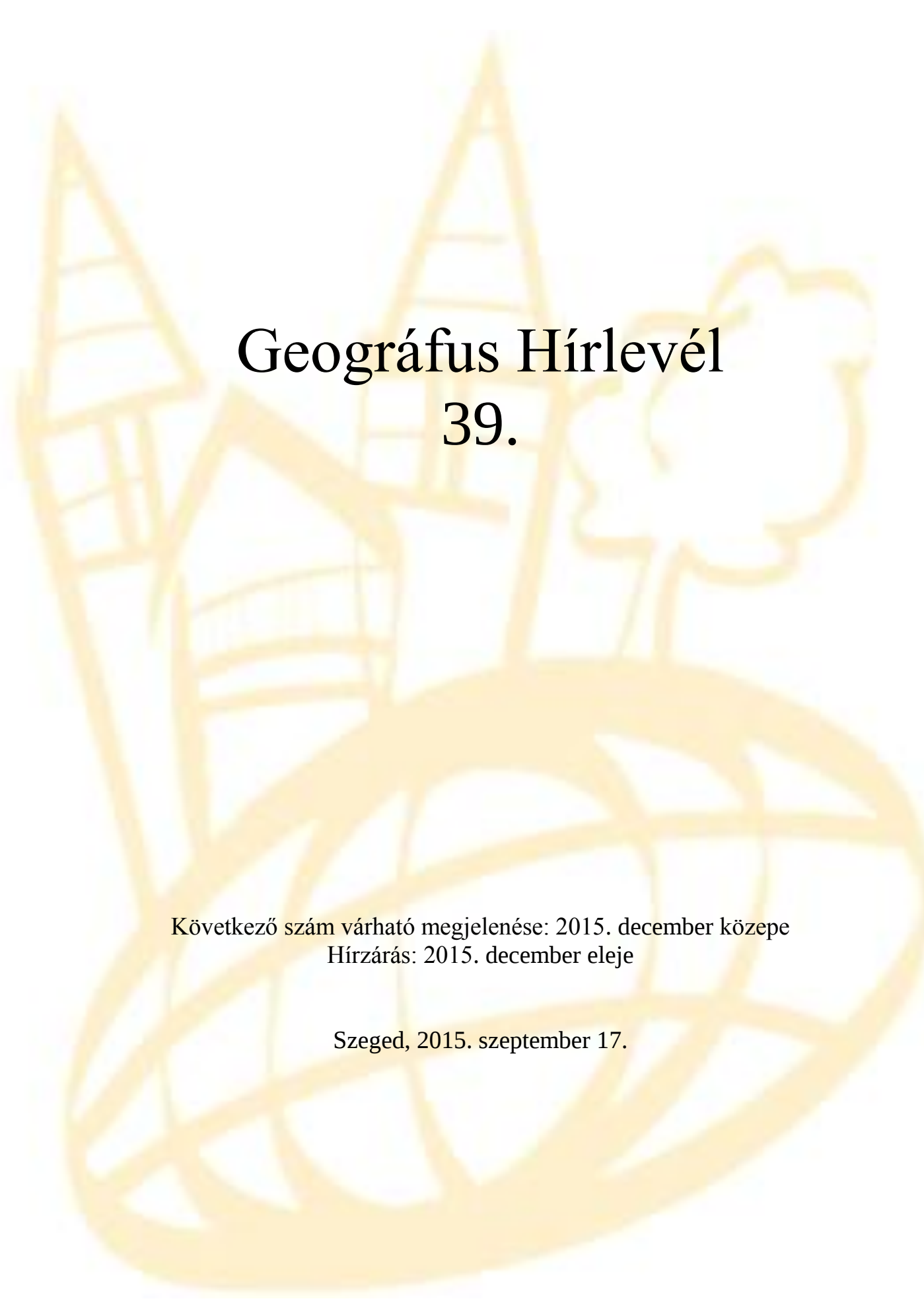

Geográfus Hírlevél 39.

Következő szám várható megjelenése: 2015. december közepe
Hírzárás: 2015. december eleje

Szeged, 2015. szeptember 17.

Tartalom

Köszöntő

Tóth Imre 80.

(Dr. Farsang Andrea, Szeged) 3

Glossza

Megújuló energia. Az enHome szervezés

(Dr. Gööz Lajos, Nyíregyháza – Budapest) 5

Konferencia-beszámoló

VI. Magyar Tájökológia Konferencia. Budapest, 2015. május 21–23.

(Dr. Horváth Gergely – Budapest) 7

17. Nemzetközi Tájökológiai Szimpózium. Nyitra, 2015. május 27-29.

(Dr. Lóczy Dénes – Pécs) 9

Beszámoló a Geomorfológusok Nemzetközi Szövetsége (IAG) „Gradualism vs catastrophism in landscape evolution” című regionális konferenciájáról (Barnaul, Altáji határvidék, Oroszország, 2015. június 24 – július 11.)

(Dr. Lóczy Dénes – Pécs) 10

Megemlékezés

Tövissi József (1927-2015)

(Wanek Ferenc – Kolozsvár) 12

Fellegvári körkép

(Dr. Tövissi József †) 17

Könyvismertetés

Utazásra fel!

(Dr. Géczi Róbert, Budapest – Kolozsvár) 19

Konferencia-felhívás

VIII. Régiók a Kárpát-medencén innen és túl. Nemzetközi tudományos konferencia

(Dr. Gulyás László, Szeged) 21

Tudományos és oktatási események 23

Tóth Imre 80.

*„Ha valahol ledobnának ejtőernyővel
– ezt azért még átgondolom... –,
vagy bekötött szemmel kitennének
Magyarország valamelyik szegletében,
nem tévednék el,*

elég lenne egy tájoló és tudnám, hol vagyok.

*Ez az elvárás minden tanítványomra kötelező! Hogy szeressük a hazát, ha nem ismerjük?!”
(Tóth Imre, 2005)*

Ez év június 4-én ünnepelte dr. Tóth Imre, a Szegedi Tudományegyetem Természeti Földrajzi és Geoinformatikai Tanszékének nyugalmazott egyetemi adjunktusa 80. születésnapját. Ez alkalomból 2015. június 5-én kollégái, barátai, sporttársai körében kis ünnepséget rendeztünk. Az ünnepeltet elsőként prof. dr. Mezösi Gábor tanszékvezető egyetemi tanár köszöntötte, majd dr. Tóth Imre „Egy vándor visszanéz.” *Út az egyetemi katedrától a források védelmének keresztül a környezetbarát kerékpáros mozgalomig* címmel osztotta meg velünk gondolatait. A köszöntők sorában dr. Keveiné prof. Bárány Ilona következett, majd Gruber László „Teremben és terepen Tóth tanár úrral” tartott vidám visszaemlékezést a közös terepgyakorlatokról. A barátok, tanítványok és sporttársak nevében dr. Sindely Pál: „Mit rejt a Tóth-féle TÁJ-TÉR-KÉP?” címmel, majd Mendei Árpád: „Zsugucz Illés” köszöntése címmel mondták el gondolataikat. A köszöntéseket koccintás követte.

Tóth Imre nyugalmazott egyetemi adjunktus Cegléden született, 1935. június 4-én. Iskolai tanulmányait szintén ott folytatta. 1953 őszén nyert felvételt a Szegedi Tudományegyetem földrajz-geológia szakpárosításra. Az utóbbi szak megszüntetése után történelem szakos képzésben is részesült, majd 1957-ben okleveles földrajz szakos középiskolai tanári képesítést kapott.

Két munkahelye volt a nyugdíjhoz igazolt 39 év alatt, az egyetem földtani, majd később földrajzi tanszékei, illetve 14 hónapon át a helyi szakmunkásképző intézet, ahol diákotthoni nevelőtanárként működött. Feladata igen sokszínű volt, oktatta az ország földrajzát, valamint évtizedeken át a tanulmányi kirándulások és terepgyakorlatok szervezését látta el.

1963-ban vízföldrajzi témából summa cum laude minősítéssel védte meg egyetemi doktori értekezését. Az egyetem elvégzése óta még ma is kiterjedt közéleti tevékenységet folytat, elsősorban a környezetvédelem és a sportmozgalom területén. Ez utóbbi területen több állami kitüntetéssel ismerték el munkásságát. Vezetője a GEO-ENVIRON Környezetvédő Egyesületnek. A GEO-ENVIRON Környezetvédő Egyesületet 1990-ben hozták létre az akkor József Attila Tudományegyetemen az élettelen természetvédelem céljából, földrajz szakos hallgatók. Két működési területünk van: a természetes vizek védelme a Kárpát-medencében és a környezetbarát közlekedés (kerékpározás) népszerűsítése (túraútvonalakra, gyalogos, kerékpáros határátkelőkre javaslatok kidolgozása). Az elmúlt évtizedekben 2800 (!) természetes forrást helyszíneltek a hazai domb- és hegyvidékeken, a Zempléni-, Mátra, Börzsöny-, Visegrádi-, Soproni-, Kőszegi- és a Mecsek-hegység, valamint az Órség és Göcsej területén. Határainkon túl az Egyesület nevéhez fűződik a Maros-forrás (Románia), a Fehér-Tisza forrása (Kárpátalja, Ukrajna) és a szlovéniai Kerka-forrás helyszínelése illetve kétnyelvű táblával történt megjelölése. Útjelzések festésével segítették elő a fenti források megközelítését. Diplomát szerzett tagjaik vezetésével három tagszervezetük működik országszerte és a tagok visszajárnak a hagyományos nyári programokra. Büszkéek a testvérvárosi szervezet (Rahó) megalakítására, hiszen ők kapcsolják össze a Tisza partján élőket, a forrástól a Maros torkolatáig.

Dr. Tóth Imre adjunktus úr 80. születésnapján.

A képen: Keveiné Bárány Ilona, Mucsi László, Farsang Andrea, Tóth Imre, Gruber László, Sindely Pál és Mendei Árpád
(Foto: Csorja Ida)

A Magyar Földrajzi Társaság Szegedi Osztálya felterjesztésére Dr. Tóth Imre idén nyáron elnyerte a Magyar Földrajzi Társaság „Pro Geographia” elismerését. Gratulálunk!

Dr. Farsang Andrea, Szeged

Megújuló energia. Az enHome szervezés

Az enHome egy éve jelent meg és a legnagyobb hazai energiaszolgáltatókat képviseli. Hivatalos pénzügyi partnerük az Erste Bank, ahol kedvezményes feltételekkel úgynevezett zöld hiteleket, államilag támogatott kedvezményes kamatozású kölcsönöket biztosítanak (12 havi díj- és kamatmentes 1%-os THM részletfizetési lehetőséget nyújtanak az ügyfelek számára). Igény esetén még a pályázatírást is vállalják, sőt ha hírlapra feliratkozásra is bejelentkezik az ügyfél, akkor az újonnan megjelenő pályázati konstrukciókról is küldenek tájékoztatást.

A legújabb napelemes rendszerekről néhány információ: a legújabb paneles rendszereket átlag 30-40 évre számítják. Ez alatt az idő alatt a felület tisztításán kívül a napelemmel kapcsolatban nincs teendő, azonban mivel egyenáramot termelnek és invertert kell alkalmazni, ami átalakítja a termelt egyenáramot váltóárammá, bizonyos periódusokban az inverter cseréje szükséges. A napelemek teljesítményét legalább 80%-os kapacitás megőrzése mellett a gyártó garanciája minimum 25 évre terjed, de mint említettük a zavartalan működés 30-40 éves határig terjed.

Általában ma már 250 wattos napelemekkel dolgoznak, sőt már 260 wattosak az új panelek, így a méretük csökkent, míg a teljesítményük nőtt. A költségek tekintetében egy családi ház napenergiával történő ellátása másfél millió forintból megoldható. Egy 1,5 kW-os rendszer költsége egymillió forint alatt van. A napelemek termelését, kapacitását összhangba kell hozni egy-egy háztartás fogyasztásával. Az országos hálózatra táplálhatja a fölösleges teljesítményt, míg ha az áramtermelés csökken (borult időben), akkor a háztartás a hálózatról veszi fel az áramot. Egy ún. ad-vesz árammérő éves végelszámolásban számolja ki, hogy mennyi volt a hálózatról felvett áram, és mennyit táplált be a rendszerbe. Ezért az árammérőért nem kell egyáltalán fizetni. A másik fontos szempont, hogy a szolgáltató azonos áron adja és veszi át az áramot. Nagyobb túltermelés esetén a többletáramot már csak úgy veszi át a szolgáltató, hogyha rendszerhasználati díjat számol fel. Amennyiben szerződést kötnek az enHome-al, úgy az enHome egy tanácsadói fázist alakít ki, ebben benne van az energetikai audit, tervezés, engedélyezés. Ha szükséges, megoldható a külön hőszivattyú kivitelezése, rendszerbeillesztése, a finanszírozási háttér megteremtése, tehát teljesen tiszta és kiszámítható rendszert alakítanak ki. Tulajdonképpen egy évszázados energiaszolgáltató rendszerek képviselik a céget. A napelem-rendszerek alatt megfelelően tájolt tetőszerkezetekre a hagyományos cseréptető esetében is, amennyiben a tető állapota jó, a cég általában nagyon gyorsan – a gyakorlat szerint egy nap alatt – elkészíti az egész rendszert. Egy családi ház esetében e felszerelések használatbavétele nem engedélyköteles. A berendezés termelése természetesen a nyári időben a leggazdaságosabb, gyakorlatilag a napforduló körül ezek a panelek reggel fél 6-tól este fél 10-ig folyamatosan termelnek. Még borús időben is néhány száz wattot le tudnak adni. Ugyanakkor télen is jelentős lehet a teljesítmény, amennyiben süt a nap.

Az áramszolgáltatók kWh óránként 18 forintért vásárolják meg az áramot. A normál ár 38 Ft körül van. Sajnos Magyarországon a megújuló energia támogatása az állam részéről nem kedvező. Ennek ellenére a beruházás 10-15 év alatt megtérül. A kW-onkénti költség általában 500-700 ezer forint volt eddig. Úgy tűnik, hogy az árak csökkenő tendenciájúak. Egy háztetőre jelenleg átlagosan 3 kW-os rendszereket számolunk. A lakosság körében jelenleg inkább az 5 kW névleges teljesítmény a népszerűbb. A helyi tárolás megoldása akkumulátorokkal egyelőre nem túl gazdaságos. Amennyiben a nagyobb termelés és a fogyasztás szaldója különbséget mutat, az áramszolgáltatóval szembeni követelés nemvész el, hanem átkerül a következő évre. Ezért van az, hogy csak az éves elszámolás gazdaságos.

Az is megoldás lehet, hogy több családi ház a költségek megkímélése érdekében együtt egy áramtermelő farmot alkot, és így lép be a rendszerbe. Ez azonban megfontolandó, mivel bejelentési kötelezettség is kísérheti ezt a rendszert.

A számítások szerint a hazai napsütéses órák alapján hazánkban nagyjából 500 ezer forintba kerül egy 1 kW névleges teljesítményre képes napelem, ami egy év alatt kb. 1100 kW áramot termel. (Ez 19. 800 forint, ha a jelenlegi átvételi árral számolunk, 5 kW-os teljesítmény esetén 99. 000 forint.) A világpiacon általában még mindig a szilíciumkristályos cella a leggyakoribb, kismértékben talán tudják növelni ezek hatékonyságát. (A rekord egyelőre 44,6 %-os hatékonyságú cella, de nagyon drága anyagokat igényel, platinát, galliumot stb., így tömeggyártásban ez még nem játszik szerepet.)

Magyarország legnagyobb naperőműve 15 MW-os teljesítményű, ez a mátrai erőmű területén épült. 72. 480 db. egyenként 255 W névleges teljesítményű polikristályos napelemekből áll. A bekerülési költsége 6,4 milliárd forint volt. Ez az erőmű a mátrai Őzse-völgyben, 30 ha sík területen található.

Az új költségvetési ciklusban pályázati lehetőség a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Programján (GINOP) keretében várható. A GINOP 4.1.2-2015 kódszámú pályázat a megújuló energiaforrás-hasznosítással kombinált épületenergetikai fejlesztések támogatására szolgál. Ez megvalósulhat napelem, napkollektor és geotermikus energia telepítésével. Ebben az esetben 15-100 milliós lehet a támogatás. A GINOP 4.1.3-2015 a helyi hő- és villamosenergia-igény kielégítését célozza. Itt napkollektorral, hőszivattyúval, kazáncserével, vagy akár napelemmel is növelhető az energiahatékonyság. A környezet- és energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP) keretében szintén várható napelem-telepítési támogatás. Ez ugyanis a KEHOP energiahatékonyság növelésére, megújuló energiaforrások alkalmazására irányuló úgynevezett 5. prioritásának egyik célja.

Dr. Gööz Lajos, Nyíregyháza – Budapest

VI. Magyar Tájökológiai Konferencia – Budapest, 2015. május 21-23*

Három év szünet után került sor az újabb nagy hazai tájökológiai konferencia megrendezésére. A hosszabb szünet oka az volt, hogy a kétévenként lebonyolított korábbi tájökológiai konferenciák ütköztek az ugyanazon évben megrendezett Magyar Földrajzi Konferenciával, ezért a legutóbbi soproni rendezvényen egységesen az a döntés született, hogy a páros években rendezendő Magyar Földrajzi Konferencia elől térjünk ki, és a Magyar Tájökológiai Konferenciára a továbbiakban a páratlan években kerüljön sor.

A konferenciát ezúttal *Tájhasználat és tájvédelem – kihívások és lehetőségek* címmel az ELTE Természettudományi Karának Környezet- és Tájföldrajzi Tanszéke rendezte meg 2015. május 21-23. között Budapesten, az Eötvös Loránd Tudományegyetem látványos épülettömbjében. A konferencia fő célja az volt, hogy lehetőséget biztosítson a tájökológiai kutatásokkal foglalkozó szakterületek képviselői számára legújabb kutatási eredményeik bemutatására. A szekcióülések címei – *Elméleti tájökológiai, tájföldrajzi kutatások; Korszerű módszerek, mérések a táj kutatásban; Tájváltozás, tájhasználat-változás, táji fenntarthatóság; Táj- és biodiverzitás, élőhelyek tájváltozásai; Tájépítészet, tájtervezés, tájrehabilitáció, kultúrtájak; Táji értékek, táj- és természetvédelem, tájesztétika; Táj, víz, talaj, energia, hulladék; Ökoturizmus* – jól jelzik azt a sokoldalúságot, azt a hihetetlen tematikai gazdagságot, ami napjaink tájökológiai, tájföldrajzi és tájépítészeti-tájtervezési kutatásait jellemzi. A szervezők már a meghirdetésekor fontosnak tartották kiemelni, hogy a konferencia az elméleti témakörökkel foglalkozó előadásokon túl kimondottan súlyt kíván helyezni az antropogén hatásokat feltáró vizsgálatokra, a táj kutatással kapcsolatos gyakorlati tevékenységeket folytató szakemberek tapasztalatainak bemutatására és a gyakorlati tájvédelemmel kapcsolatos problémák megismertetésére is.

A konferencia fővédnöke ÁDER JÁNOS, Magyarország köztársasági elnöke volt; védnöki tisztséget vállalt MEZEY BARNA, az ELTE rektora, V. NÉMETH ZSOLT, a Földművelésügyi Minisztérium környezetügyért, agrárfejlesztésért és hungarikumokért felelős államtitkára, valamint HOFFMANN TAMÁS, Budapest Főváros XI. Kerület Újbuda polgármestere. Megtisztelő vállalásukat és erkölcsi támogatásukat mindnyájuknak ez úton is köszönjük. Ki kell emelni, hogy a megrendezést jelentős mértékben elősegítette a Földművelésügyi Minisztérium és Újbuda Önkormányzata nagylelkű anyagi támogatása, amiért szintén hálás köszönetünket fejezzük ki.

A konferencia megszervezésében a Környezet- és Tájföldrajzi Tanszék munkatársaiból álló Szervezőbizottságon kívül fontos szerepe volt Társaságunk Titkárságának is. A nem könnyű szervezésben és a zökkenőmentes lebonyolításban kiemelkedő szerepet játszott a Szervezőbizottság titkára, ANGYAL ZSUZSA, a Társaság ügyvivő titkára, MOHAI ANDREA, valamint a konferencia Tudományos Bizottságának elnöke, SZABÓ MÁRIA, és nagyon sokat segített a Földtudományi és a Környezettudományi Doktori Iskola több hallgatója is; mindnyájuk munkáját külön is köszönjük.

A megnyitó ünnepségen a konferenciát KISFALUDI ANDRÁS rektorhelyettes és SURJÁN PÉTER dékán köszöntötte, számos megszívlelendő gondolattal indítva útnak a rendezvényt, majd V. NÉMETH ZSOLT államtitkár nyitotta meg, aki előadásában többek között rámutatott azokra a feladatokra és kihívásokra, amelyek az általa vezetett államtitkárság előtt állnak, külön kiemelve a tájvédelem előtt tornyosuló feladatokat és a készülő, vagy folyamatban lévő intézkedési terveket. Megnyitóját az első nap délelőttjén plenáris ülés követte, amelyek a tájökológia legkülönbözőbb területeit érintették: MOLNÁR ZSOLT a tájfelfogás különbözőségeiről, KONKOLY-GYURÓ ÉVA a tájkarakter táj kutatásban betöltött szerepéről és jelentőségéről, MEZŐSI GÁBOR a

* Jelen beszámoló a *Földrajzi Közlemények* 2015/3. számában is megjelenik.

tájtípusok értelmezéséről és térképezéséről, KISS GÁBOR egyedi tájértékeink helyi közösségek segítségével történő megőrzéséről, végül KOLLÁNYI LÁSZLÓ a tájtervezés időszerű feladatairól és lehetőségeiről beszélt a nagyszámú érdeklődőnek.

Összességében a konferencia 148 résztvevővel zajlott le, a plenáris ülés előadásait követően az első nap délutánján és másnap egész nap összesen 15 szekcióülés és egy poszterszekció keretében. A konferencián mintegy 80 előadás hangzott el és közel 30 posztert tekinthettek meg az érdeklődők, utóbbiakat készítőik kimondottan nagy érdeklődés mellett egyenként 3-4 percben sorra ismertethették. A konferencia szervezőbizottsága tervezi az előadások és poszterek kivonatainak, valamint a beküldendő teljes kéziratoknak szerkesztett formában, elektronikusan elérhető kötetként való megjelentetését.

Az előadásokon túl ki kell emelni még egy szűkebb körben, CSORBA PÉTER vitavezetésével lezajlott műhelybeszélgetést, amely alapvetően a tájtudomány oktatásának kérdéseit ölelte fel. A hozzászólók felvázolták azokat a gondokat és lehetőségeket, amiket e téren látnak, kifejtették azon szándékukat, hogy a jövőben szorosabb együttműködésre fognak törekedni, és egységesen arra az álláspontra helyezkedtek, hogy jó lenne valamiféle „tájökológiai kézikönyvet” megírni és kiadni. Ennek előkészítésére a jelen lévők a vitavezetőt, valamint a konferencia szervezőbizottságának és tudományos bizottságának elnökét kérték fel.

A konferencia szervezői a harmadik napra szakmai terepbejárásokat hirdettek meg, egyrészt a Nagy-Szénás Természetvédelmi Terület, másrészt a budai termálkarszt természeti és táji értékeinek bemutatására, harmadsorban pedig a természeti és kultúrtáj Óbudán lejátszódott történeti változásainak megismertetésére. Sajnos az időjárás közbeszólt, a több napos esőzések miatt az első tanulmányutat le is kellett mondani, a másik két programon résztvevőknek pedig többször kellett heves esőket átvészelniük. Ennek ellenére mindkét program igen sikeresnek bizonyult, ami leginkább a terepbejárásokat vezető LEÉL-ÖSSY SZABOLCS és CSEMEZ ATTILA érdeme; olyan különleges helyeket mutattak meg a résztvevőknek, olyan érdekes helyekre vezették el őket, amiket még a tősgyökeres budapestiek is csak alig, vagy egyáltalán nem ismernek. Köszönet nekik a gondos felkészülésért, a tartalmas kirándulásvezetők összeállításáért, a kitűnő vezetésért!

Összességében elmondható, hogy a konferencia sikeres volt, az előadások és a poszterek kimondottan színvonalasak és rendkívül sokszínűek voltak, az ülések közti szünetek és az első este lezajlott fogadás pedig kiváló alkalmat nyújtott a kollégák közötti vitákra, eszmecserékre, további együttműködések megtervezésére.

Várjuk a két év múlva esedékes szegedi folytatást!

Dr. Horváth Gergely, Budapest

17. Nemzetközi Tájökológiai Szimpózium

Nyitra, 2015. május 27-29.

Szinte közvetlenül a 6. Magyar Tájökológiai Konferencia után rendezte meg a Szlovák Tudományos Akadémia Tájökológiai Intézete és a nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem a tájökológusok nemzetközi találkozóját – immár 17. alkalommal. (A két rendezvény „összecsiszása” csak részben ad magyarázatot a meglehetősen szórványos magyar részvételre a külföldi konferencián.)

A konferencia díszvendégei az 1967-ben kezdődött eseménysorozat szinte állandó résztvevői voltak: a 86 éves Milan RUŽIČKA professzor, a szlovák tájökológia atyja (aki köszöntőjében „kiállítási tárgynak” aposztrofálta magát), egyik legnevesebb tanítványa, MIKLÓS László (Zólyomi Egyetem), Olaf BASTIAN, a szászországi tájökológiai iskola elméleti vonulatának legnevesebb képviselője, valamint a svájci Felix KIENAST professzor, a Nemzetközi Tájökológiai Szövetség elnöke. A Szervező Bizottság Andrej BAČA (SzTA Tájökológiai Intézet) vezetésével dolgozott.

Az első szekciót az elméleti kérdéseknek szentelték: előadások hangzottak el nemzeti tájmegfigyelő obszervatóriumok létesítéséről, az Európai Tájkonvenció jelentőségéről és megvalósításáról, a társtudományi kapcsolatokról, a tájészlelésről és a táji memóriáról. A 2., módszertani szekcióban a tájelemzés és -tipizálás, élőhely-monitorozás, biodiverzitás-kutatás, térinformatikai és matematikai tájmodellezés, az éghajlatváltozás okozta tájváltozások előrejelzése és még számos fontos kutatási feladat került terítékre. Különösen érdekes volt a 3. szekció, amelyben az ökoszisztéma-szolgáltatások (tájfunkciók) elméleti és gyakorlati megragadásának kérdései álltak a középpontban. Ebben a témában az ökológiai mellett erdő- és mezőgazdasági, közgazdasági, éghajlattani, vízgazdálkodási, történeti, közoktatási, szemléletformálási megközelítésekről egyaránt hallhattunk. Itt hangzott el LÓCZY Dénes előadása „Floodplain functions and rehabilitation potential” címmel, amelyet DEZSŐ Józseffel, HALÁSZ Amadéval és ORTMANN-NÉ AJKAI Adrienne-nel közösen készített. Az ökoszisztéma-szolgáltatások olyan fontos hívószót jelentenek, hogy ebben a témakörben külön műhelymegbeszélést is rendeztek. A 4. szekció a tájgazdálkodási, az 5. pedig az oktatási, a környezettudatossággal foglalkozó előadásokat fogta egybe.

A szimpózium lebonyolítása igen gördülékeny volt, a külföldi vendégek mindig különleges figyelemben részesültek, városnézést, kulturális programot, egéssznapos kirándulást rendeztek a számukra. Az előadások nagy többségének színvonala minden előzetes várakozást felülmúlt, elismerés illeti a Szervező Bizottságot. Az összejevetel jó alkalmat nyújtott az utóbbi évtizedekben lazulni tűnő szomszédsági szakmai kapcsolatok megerősítésére.

Dr. Lóczy Dénes, Pécs

Beszámoló
A Geomorfológusok Nemzetközi Szövetsége (IAG)
„Gradualism vs catastrophism in landscape evolution”
című regionális konferenciájáról
(Barnaul, Altáji határvidék, Oroszország,
2015. június 24 – július 11.)

Már régóta napirenden volt egy szibériai geomorfológiai konferencia terve. Andrej PANYINnak, a moszkvai Lomonoszov Egyetem tanárának 2013-ban, a párizsi kongresszuson sikerült elfogadtatni az altáji rendezvény programját. A rendezők számítottak arra, hogy az ősárvizek kutatása miatt előtérbe került hegyvidék meglátogatásának lehetősége sok résztvevőt vonz majd – a turisztikai szempontból egyébként nem jelentős – Barnaul városába. Így is történt, az Altáji Egyetem Geográfiai Karának dékánja, Gennagyij BARISNYIKOV professzor, akit nemrég az Oroszországi Geomorfológiai Szövetség elnökévé is megválasztottak, a megnyitón 23 ország több mint 200 delegátusát üdvözölhette. Többen már a Bajkál-tótól, a konferencia előtti, egyhetes szakmai kirándulás helyszínéről érkeztek, élményekkel feltöltődve.

A konferencia előadásainak döntő része a megadott fő témához kapcsolódott: vajon a lassú, hosszú ideig tartó folyamatok vagy a hirtelen bekövetkező, alapvető átalakulások formálják-e hatékonyabban a felszínt (elsősorban a folyómedreket és -völgyeket). A témakör legismertebb szakértője, Victor BAKER professzor (Phoenix, Arizona) meghívott díszelőadóként áttekintette a szélsőséges események, ősárvizek szerepéről folytatott kutatások történetét. A plenáris előadások sorában Paul CARLING (Southampton) arról beszélt, hogyan mozgatták a kavicsos hordalékot a jéggátak átszakadásával létrejött árvizek. Monique FORT (Párizs), Jürgen HERGET (Bonn) és Goro KOMATSU (Pescara, Olaszország) is mindannyian különböző ázsiai vidékek árvizeivel foglalkoztak. Gerald NANSON (Wollongong, Ausztrália) filozófiai megközelítésben, a legkisebb energiaráfordítás szempontjából vizsgálta az óriási árvizek hatékonyságát.

A geomorfológiai veszélyforrásokról szóló szekcióban 26 előadás számolt be a Föld különböző részein bekövetkezett árvizek (és a hozzájuk kapcsolódó felszínmozgások) domborzatalakító hatásáról és az okozott pusztításról. A következő előadások szerkezeti geomorfológiai problémákat tárgyalt, megintcsak nagyrészt a folyamatos, ill. katasztrofikus felszínalakítás szemszögéből. Mindkét szekcióban sok oroszországi szerző kapott lehetőséget kutatási eredményei bemutatására. Kevésbé kapcsolódott a konferencia fő témaköréhez a geomorfológia társadalmi vonatkozásairól szóló szekció. Ebben tartotta meg beszámolóját (CZIGÁNY Szabolccsal és DEZSŐ Józseffel közösen készített) LÓCZY Dénes „Landscape degradation in the Hungarian Drava Plain” címmel. További 15 előadást hallhattunk a folyóvizek geomorfológiáját befolyásoló szélsőséges eseményekről, 22-t a közettani felépítés és az éghajlatváltozás szerepéről, valamint 12-t a korszerű felszínalakítási módszerek alkalmazásáról.

Bármilyen érdekesek is voltak az előadások, finomak az ételek a díszvacsorán, már mindenki nagyon várta, hogy megkezdődjön az Altáj-hegyvidék oroszországi részére vezető terepi program. A történelmi Csuja-hadiúton haladtunk Gorno-Altajszkig, az Altáji Köztársaság fővárosáig. Innen kitérőt tettünk Artübasba, a Teleckoje-tóhoz (Altin-göl), majd visszatérve a hadiútra, az Ob forrása, a Katuny völgyében Aktasig buszoztunk. Onnan kavicsos mellékutakon, terepjárónak is nevezhető buszokon jutottunk el a Csuja- és a Kuraj-medencébe, ahol a pleisztocén kori árvizek legszebb bizonyítékait (aprókavicsból álló óriás-zátonyokat, dűnemezőket, egykori partvonalakat) figyelhettünk meg. A tudományos magyarázatokat J. HERGET, P. CARLING, G. BARISNYIKOV, A. PANYIN, A. AGATOVA és R. NYEPOP szolgáltatták. Természetesen számos kérdés még egyáltalán nem tisztázott ezekkel az árvizekkel kapcsolatban

(elsősorban a koruk vitatott), ezért gyakran alakultak ki viták kísérőink között. A kirándulás során számtalan kulturális élménnyel (altáji zene, sámánisztikus hagyományok, sziklafestmények stb.) is gazdagodtunk. Végül a 2003. évi beltíri (csujai) földrengés ($M=7.3$) nyomait, a keletkezett földcsuszamlást is megtekintettük. Tizenegy órás buszozás után, fáradtan, de elégedetten tértünk vissza Barnaulba.

Köszönettel tartozunk a rendezvény moszkvai és barnauli szervezőinek a konferencia gazdag programjának és az élménydús kirándulásnak a megtervezéséért és lebonyolításáért. Az IAG 22 fiatal, pályakezdő (elsősorban ázsiai) geomorfológus számára is lehetővé tette a részvételt ezen a számukra is nagyon tanulságos rendezvényen, amiért külön elismerés jár.

Dr. Lóczy Dénes, Pécs

**Tövissi József
(1927–2015)**

A romániai magyar földtudományi társadalom érzékeny vesztesége TÖVISSI József távozása. Nem csak azzal, amit már nem adhatott át, hiszen betegsége évek óta meggátolta abban, de emberi jelenlétének hiányával is nagy űr maradt nyomában. Azt, hogy ezután már csak múlt időben beszélhetünk róla, a szakmában működők érzékelik a legfájóbban.

Egy Marosvásárhellyel már-már összeérő faluban, Székelykakasdon látta meg a napvilágot 1927. június 23-án. Idős korában is büszkén vállalta e kicsiny székely települést első, örök kötődésű „szűk hazájának”. A paraszti létkörülmények közt megélt gyermekkor mély nyomokat hagyott benne. Természet-közeli bölcső volt ez, meghatározó emberi arcéle minden vonásának, sőt mesterségbeli elmélyülésének alakulásában is. De emberi vezetésben sem volt hiánya. Erről maga így vallott: „Mindig megemlítem kedves nevelőmet, Farkas Jenő református lelkipásztort, aki mint IKÉ-s tagokat, kirándulni vitt bennünket Marosvásárhelyre és környékére. Minden zugát ismerte annak a tájnak, ezért alakult ki bennem ez a ragaszkodás a tájhoz és földhöz, ahonnan származom.”

1944–1948 között, korábbi tanulmányi eredményei alapján, ösztöndíjjal folytathatta iskoláit a marosvásárhelyi Körösi Csoma Sándor Polgári Fiúiskolában, majd a Kereskedelmi Középiskolában. Ez idő alatt nagy odaadással cserkészkedett (a 327-es Orbán Balázs cserkészcsapatban), illetve részt vett az Ifjúsági Keresztény Egyesület tevékenységeiben (mint iskolája református vezérdiakónusa, gyakran járt legációban, a város körüli falvakba, prédikálni). Amint végzett, beiratkozott a Bolyai Tudományegyetem Földtan–Földrajz Szakára.

Az egyetemen kiváló tanári gárda volt, élükön „a három Nagy Öreggel”: BALOGH Ernővel (1982–1969), TULOGDY Jánossal (1891–1979) és TÖRÖK Zoltánnal (1893–1963). „Ők hárman voltak kezdeti eszményképeim” – vallotta fél évszázaddal később. Valóban, e három oktató mélyen rányomta bélyegét a Bolyai Tudományegyetem földtudományi oktatására, és nyilván Tövissi József szakmai és emberi alakulására. Közülük is, többször emelte ki TULOGDY János személyes hatását. De mindhárom önzetlen, jól felkészült, kiváló pedagógusi érzékkel megáldott, gyakorlatias tanár volt. Nyilván, tanították őt a fiatalabb nemzedék oktatói is, közülük INCZE Andor (1911–1986), TREIBER János (1913–1975), FUCHS Herman (1915–1996) és MOLNÁR Jenő (1920–2007) nevét emelném ki.

Kitűnő tanuló volt, így már harmadévesen, 1950-től, gyakornokként működhetett TÖRÖK Zoltán mellett (az általános földtan gyakorlatokkal bízták meg), de végzése után TULOGDY János mellé szegődött tanársegédnek, mivel a földfelszínalaktan jobban érdekelte a földtannál. Ezzel a tantárggyal fonódott össze leginkább oktatói és kutatói munkássága is, bár azzal is szívesen dicsekedett, hogy pályája során 18 tantárgyat tanított (az említetteken túl: tájföldrajzot,

tájékoztató, környezetvédelmet, tájékológiát, területhasznosítást, légkörtant, éghajlattant, távérzékelést, légi fényképtérképezést – ez utóbbi kettőt ő vezette be a kolozsvári földtanoktatásba –, regionális földrajzi kutatás módszertanát stb.).

Tehát 1952-es végzése után végképp az egyetemen maradt, hol utóbb adjunktusi, majd docensi rangot nyert el. Óráin is, terepen is a diákokhoz közel álló, közvetlen, jó humorú tanár volt. Azért a munkát és tudást megkövetelte.

Kutatói munkásságának első gyümölcse – az akkori igen rossz közlési lehetőségeknek „köszönhetően” – csak 6 évvel végzése után, a frissen induló egyetemi folyóiratban, a *Studia Universitarum Victor Babeş et Bolyai* 1958-as évfolyamában jelent meg, még magyar nyelven. Ezt követően azonban, az 1989-es változásokig majdnem kizárólag csak románul közölhetett, illetve 1987-től, egyetemi szintű elvárás lett nemzetközileg használatos nyelveken (angol, német, francia) publikálni. 1990 után azonban döntően anyanyelvén írt. Összesen több mint félszáz tudományos dolgozatban tette közzé eredményeit, döntő többségben egyedüli, vagy első szerzőként. Köztük van két könyv (egyik esetében társszerző), de egyetemi belső használatra, még tíz tankönyve is megjelent.

Doktorátusát még 1960-ban elkezdte, 1978-ban megvédte. Dolgozatának címe (magyarra fordítva): *Az Olt felső folyásának folyóvízi felszíne Balánbánya és a Vöröstoronyi-szoros között*. Eredményeinek aktualitását igazolja, hogy kevés változtatással 2006-ban, az Erdélyi Múzeum-Egyesület magyarul kiadta.

Sokat foglalkozott tudománynépszerűsítéssel, saját bevallása szerint, több mint 150 ismeretterjesztő írása jelent meg (az *Igazság*, *Korunk*, *A Hét*, *Művelődés*, *Családi Tükör*, *TETT*, *Szabadság*, *Székelőföld*, *Erdélyi Gyopár* stb. hasábjain).

Nem húzódott félre a közéleti szerepvállalástól, főképpen 1989 után. Ha előtte csak a „népi egyetem” előadójaként láthattuk-hallhattuk, utána elsősorban a turizmust karolta fel. Az Erdélyi Kárpát Egyesületnek újraalapító tagja, szervezeti szabályzatának egyik kidolgozója, és majdnem három évig elnöke volt, de utóbb is sokat foglalkozott a faluturizmussal. Aktív tagja lett az Erdélyi Múzeum-Egyesületnek, a Kelemen Lajos Műemlékvédő Társaságnak, a Bolyai Társaságnak, a Magyar Honismereti Szövetségnek. A Zöld Falusi–Tanyai Vendéglátásért Társaság tiszteleti tagja lett.

1956-ban nősült meg, korábbi tanítványát, LOSONCZI Ibolya geológust vette el feleségül, kivel haláláig boldog családi életet élt. Két gyermeket nevelt fel: Ildikót (ANTAL-TÖVISSI Ildikó néven neves újságíró és rádióriporter lett, sajnos alig 53 éves korában, 2011-ben elhunyt) és Zsoltot (született 1962-ben).

TÖVISSI József nemzedékeken átívelő megbecsültségét mutatja az a tény, hogy még életében, 85. születésnapjára, fiatalok (PÁL Zoltán tanársegéd és LENGYEL Hunor diák) kezdeményezésére – e sorok írójának bevonásával – Tövisi József Tiszteletnapokat szerveztek a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem Magyar Földrajzi Intézetének keretén belül. Egy ünnepséget követő konferencia és egy az Erdélyi-mezőségre vezetett tanulmányi kirándulás volt a két napos rendezvény műsorán. A rendezvény első napjára a földrajz szakos diákok *Collegium Geographicum* című folyóirata egy külön számmal jelent meg, egészében az ünnepelt tiszteletére. A rendezvényre nemcsak Erdélyből, de Magyarországról is összegyűltek egykori tanítványai, tisztelői. Sajnos, az ünnepelt személyesen már nem tudott jelen lenni, csak a telefon túlsó vonalán, de képviselőként ott volt felesége és kisebbik unokája (ANTAL-TÖVISSI Anna, kiváló tehetségű fiatal festőművész).

TÖVISSI József az idén május 22-én eltávozott közülünk. Tudományos hagyatéka, pedagógusi munkájának eredményei, és mindenek előtt szellemisége azonban velünk marad.

Legyen nyugalma csendes!

TÖVISSI József tudományos irodalmi munkássága:

1. TÖVISSI J. 1958: Az Erdélyi Medence Görgény és Kis Küküllő völgyek közötti szegélye, valamint a Mezőhavas nyugati részének geomorfológiai kérdései. *Studia Universitatum Victor Babeş et Bolyai*, Series II fasc. 1. *geologia, geographia*, **III/5**. 47–68, Kolozsvár.
2. TÖVISSI, I. 1960: Procese de pantă în regiunea Porumbenii Mari (rai. Odorhei). *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Geologia–Geographia*, **V/1**. 159–166, Cluj.
3. TÖVISSI, I. 1963: Alunecări de teren în regiunea comunei Măgherani. *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Geologia–Geographia*, **VIII/1**. 91–98, Cluj.
4. TÖVISSI, I. 1964: Cîteva caractere morfo-hidrografice ale lacului Rat de la Porumbenii Mari (rai. Odorhei). *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Geologia–Geographia*, **IX/1**. 107–112, Cluj.
5. TÖVISSI, I. 1965: Formațiuni criogene în valea Oltului între Bălan–Porcești. *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Geologia–Geographia*, **X/1**. 121–130 Cluj.
6. TÖVISSI, I. 1966: Terasale Oltului și ale Homorodului în regiunea de confluență și importanța practică a regiunii. In: *Simpozionul de Geografie aplicată*, Academia R. P. R., București.
7. TÖVISSI, I. 1966: Contribuții la problema evoluției văii Oltului superior în zona cristalino-mezozoică. *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Geologia–Geographia*, 1966, **XI/2**. 99–104, Cluj.
8. TÖVISSI, I. 1966: Moțoc et al: Eroziunea solului și metodele de combatere. Recenzie. *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Geologia–Geographia*, **XI/2**. 79, Cluj.
9. TÖVISSI, I., MAC I. 1968: Observații geomorfologice în regiunea confluenței Oltului cu Homorod. *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Geologia–Geographia*, 1968, **XIV/2**. 85–94 Cluj.
10. TÖVISSI, I. 1969: Unele metode de determinare a mediului morfodinamic prin studiul depozitelor nisipoase. *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Geologia–Geographia*, 1969, **XV/1**. 115–123, Cluj.
11. TÖVISSI, I. 1969: Jakucs L.: Szempontok a karsztos tájak denudációs folyamatainak és morfo-genetikájának értelmezéséhez. (Puncte de vedere ale interpretării proceselor morfogenetice și a denudării peisajelor carstice) Recenzie. *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Geologia–Geographia*, **XIV/2**. 129–131, Cluj.
12. TÖVISSI, I. 1969: Rolul metodelor analitice în cercetări geomorfologice cu aplicații asupra văii Oltului. *Lucrări științifice. Institutul Pedagogic de 3 Ani, Seria A*. **1969**. 207–219, Oradea.
13. TÖVISSI, I. 1969: Înclinarea și expoziția versantelor ca factori ai mediului morfodinamic. *Sesiunea de Comunicări Științifice Institutul Pedagogic de 3 Ani*, 1969, Tîrgu Mureș.
14. TÖVISSI, I. 1970: Contribuții la problema analizei dinamicii versantelor. *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Geologia–Geographia*, **XV/1**. 23–37 Cluj.
15. KOVÁCS, A., BECHET, M., COLDEA, Gh., KORODI GÁLL, I., TÖVISSI, I., DRĂGAN-BULARDA, M., TEODOREANU, M. 1970: Cercetări biocenologice în pădurea Făget–Cluj. *Contribuții Botanice*, **1970**. 270–304 Cluj.
16. TÖVISSI, I., BĂLUȚĂ, D. 1971: Analize de polen în sedimentele pleistocene de la Hoghiz. In: *Progrese în palinologia românească*. Editura Academiei R. S. R. 211–218, București.
17. TÖVISSI, I., CHINTĂUAN, I. 1971: Date biostratigrafice asupra sedimentului subbazaltic de la Hoghiz. *Studii tehnice și economice, Seria H Geologia cuaternarului*, **4**. 95–102 București.
18. TÖVISSI, I. 1972: Contribuții biostratigrafice la vîrsta erupțiunilor de bazalt din regiunea comunei Hoghiz, Perșanii centrali-vestici. *Aluta*. **IV**. 209–218, Sfîntu Gheorghe.
19. TÖVISSI, I. 1972: Schimbările albiei Oltului la extremitatea de sud a Munților Baraoltului. *Aluta*. **IV**. 249–259, Sfîntu Gheorghe.
20. TÖVISSI, I. 1973: Ritmograma, mijloc de cercetare paleogeografică. *Terra*. **V/1**. 88–95 București.
21. TÖVISSI, I. 1973: Observații paleogeografice cuaternare asupra regiunii Hoghizului. *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Geographia*, **XVIII/1**. 31–36 Cluj.

22. TÖVISSI, I., CHINTĂUAN, I. 1973: Asupra ostracodelor din cuaternarul de la Hoghiz. *Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Geologia-Mineralogia*, **XVIII/2**. 61–70 Cluj.
23. TÖVISSI, I., RÓBERT, A. 1973: Studii asupra diatomeelor din sedimentele subbazaltice pleistocene de la Hoghiz. *Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Biologia*, **XVIII/2**. 13–20 Cluj.
24. TÖVISSI, I., TREIBER, I., CÖRMÖŞ, D. 1973: Studiul alunecărilor de teren de pe versantul sudic al Dealului Cetăţuia–Cluj. *Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Geographia*, **XVIII/2**. 19–29 Cluj.
25. TÖVISSI, I. 1974: Morfogeneza văii Oltului Superior. *Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Geographia*, **XIX/2**. 44–48 Cluj.
26. TÖVISSI, I. 1975: Exploatarea geografică a unor stereofotograme din regiunea Carpaţilor Orientali. *Studia, Universitatis Babeş-Bolyai, Geographia*, **XX/1**. 66–70 Cluj/Napoca.
27. TÖVISSI, I. 1975: Repartiţia spaţială a sumelor anuale ale radiaţiei solare directe în câteva regiuni viticole din Transilvania. In: BULANCEA, A.: *Viile şi vinurile Transilvaniei*. Editura CERES, 233–256 o. Bucureşti.
28. TÖVISSI, I. 1977: *Relieful fluviatil din valea Oltului Superior*. Rezumatul tezei de doctorat, Universitatea Babeş-Bolyai, 23 o. Cluj/Napoca.
29. TÖVISSI, I. 1977: Repartiţia spaţială a fluxului anual al radiaţiei solare directe în câteva regiuni viticole din Romania. In: *Lucrările celei de a IX-a Conferinţe a Societăţii Naţionale pentru Ştiinţa Solului, Craiova. Publicaţiile Societăţii Naţionale pentru ştiinţa solului*. **XVI**. 336–347 Bucureşti.
30. TÖVISSI, I., KELEMEN I. 1977: Fluxul radiativ direct în Munţii Bodocului. *Aluta*. **VIII–IX**. (1976–1977), 193–201 Sfîntu Gheorghe.
31. ANIŢAN, I., COCUŢ, N., FĂRCAŞ, R., POP, Gh., TÖVISSI, I., UJVÁRI I. (1977): Unele cercetări legate de colmatarea lacului de acumulare de la Gilău. *Comisia Naţională a Apelor, Institutului de Cercetări şi Proiectări de Gospodărirea Apelor, Studii de Alimentări cu apă*, **X**. 106–115, Bucureşti.
32. TÖVISSI, I. 1978: Studii şi observaţii cu ajutorul teledetecţiei orbitale. *Terra*. 1978, **X(30)/2**. 15–25, Bucureşti.
33. BELOZEROV, V., FĂRCAŞ, I., POP, Gh., TÖVISSI, I., UJVÁRI, I. 1978: Depresiunea Colibiţa. Studiu climatologic complex în vederea sistematizării localităţii şi a staţiunii. *Studia, Seria Geologia-Geographia*, **XXIII/1**. Cluj-Napoca.
34. TÖVISSI J. 1979: A Felső-Oltmente környezetvédelmi kérdései. (Unele aspecte ale protecţiei mediului în regiunea superioară a Oltului.) In: *Hargita megye környezet- és természetvédelmének időszerű kérdései*. (Probleme actuale ale ocrotirii naturii şi mediului înconjurător în jud. Harghita.), A Harg. megyei Tanfelügyelőség és a Pedagógusok Háza kiadása, Csíkszereda.
35. TÖVISSI, I. 1979: Unele probleme privind protejarea terenurilor contra inundaţiilor în valea Oltului, pe sectorul Bălan–Boiţa. In: *Lucrările celui de al IX-lea simpozion de geografie aplicată, 28–30 mai 1977*, Universitatea Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca.
36. ANIŢAN, I., COCUŢ, N., FĂRCAŞ, R., POP, Gh., TÖVISSI, I., UJVÁRI I. 1979: O prognoză a colmatării lacului de acumulare de la Gilău. In: *Lucrările celui de al IX-lea Simpozion de Geografie Aplicată, 28–30 mai 1977*, Universitatea Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca.
37. DONISĂ, I., GRIGORE, M., TÖVISSI, I. 1980: *Aerofotointerpretare geografică*, Editura Didactică şi Pedagogică, 196 o. Bucureşti.
38. TÖVISSI J. 1981: Földtani és földrajzi irodalom. In: BALOGH E. [főszerk.]: *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon*, **I**. Kriterion, 624–628, Bukarest.
39. TÖVISSI J. 1983: Divatok a földtudományban. *Korunk*, **XLII/1**. 77–79, Kolozsvár-Napoca.
40. TÖVISSI, I., MAC I. 1985: Observaţii de scurtă durată asupra proceselor morfo-hidro dinamice în condiţiile de amenajare din bazinul Someşului Mic. In: *Cercetări geomorfologice pentru lucrările de îmbunătăţiri funciare*. Editura Universităţii Bucureşti–Institutul de Geografie–Institutul de Studii şi Proiectări pentru Îmbunătăţiri funciare, Bucureşti.

41. TÖVISSI, I. 1986: Contribuții la problema cercetărilor geomorfologice regionale în vederea proiectării sistemelor economice de exploatare hidroenergetică a cursurilor mici de apă. In: *Probleme de Geografie aplicată*, Ministerul Educației și Învățământului, Universitatea din Cluj, Facultatea de Biologie–Geografie–Geologie, Secția Geografie, Cluj-Napoca.
42. TÖVISSI, I., DÉLCZEG, K. 1986: Geo-ecological investigations upon the versants of Măgura Șimleului. *Studia Universitatis Babeș–Bolyai, Geologia–Geographia*, **XXXI/3.** 42–50, Cluj-Napoca.
43. TÖVISSI, I. 1986: [Herz K., Mohs G., Scholz D.]: Analyse der Landschaft, Analyse und Typologie des Wirtschaftsraumes. Recenzie. *Studia Universitatis Babeș–Bolyai, Geologia–Geographia*, **XXXI.3.** 80, Cluj-Napoca.
44. TÖVISSI, I., BUZ, V. 1987: Le relief et diverses formes d'utilisation du territoire dans la région eocène de Săvădisla–Sălicea. In: *Geological Formations of the Transylvania, Romania; 1. The Eocene from the Transylvanian Basin*, 327–334, Cluj-Napoca.
45. TÖVISSI, I. 1989: The role of the clay minerals from the oligocene layers in the geomorphodynamical evolution of the slopes. *Geological Formations of the Transylvania, Romania; 1. The Oligocene from the Transylvanian Basin*, 519–528 Cluj-Napoca.
46. TÖVISSI J. 1991: A magyar nyelvű földrajzoktatás története a kolozsvári egyetemen. *Földrajzi Múzeumi Tanulmányok*, **1991/10.** Erd. [Újra kiadva in: PÁL Z., LENGYEL H. [szerk.]: *Tiszteletkötet Dr. Tövissi József 85. születésnapjára*, Colegium Geographicum Különszám, 37–44, Kolozsvár.]
47. TÖVISSI J. 1991: Honismeret [és az ezzel kapcsolatos szócikkek szakszerkesztője]. In: BALOGH E. [főszerk.]: *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon*, **II.** Kriterion, 256–259, Bukarest.
48. TÖVISSI, J. 1994: Environmental catastrophes in Transylvania. In: HALASI-KUN, G. J. [red.]: *Columbia University Seminar series. XXVIII. Environmental Problems and Possible Solutions in the Carpathian Basin*. MTA Regionális kutatások központja, Pécs.
49. TÖVISSI J. 1994: Környezeti károsodások a Nagyküüllő mentén. Tiszántúli Környezetvédelmi Koordinációs Bizottság kiadása, Debrecen.
50. TÖVISSI J. 1994: [Honismerettel kapcsolatos szócikkek szakszerkesztője]. In: DÁVID Gy. [főszerk.]: *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon*, **III.** Kriterion, Bukarest.
51. TÖVISSI J. 1995: A Persány-hegység negyedkori bazaltvulkánosságáról. *Múzeumi Füzetek. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Természettudományi és Matematikai szakosztályának Közleményei*, Új sorozat/**4.** 127–133, Kolozsvár. [Újra kiadva in: PÁL Z., LENGYEL H. [szerk.]: *Tiszteletkötet Dr. Tövissi József 85. születésnapjára*, Colegium Geographicum Különszám, 45–52, Kolozsvár.]
52. TÖVISSI J. 2002: [Honismerettel és földrajzzal kapcsolatos szócikkek szakszerkesztője]. In: DÁVID Gy. [főszerk.]: *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon*, **IV.** Kriterion, Bukarest–Kolozsvár.
53. TÖVISSI J. 2006: *Az Olt folyó a Kárpát-medencében*, Erdélyi Múzeum-Egyesület, 124 o. Kolozsvár.
54. TÖVISSI J. 2010: [Földrajzzal kapcsolatos szócikkek szakszerkesztője]. In: DÁVID Gy. [főszerk.]: *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon*, **V/1–2.** Kriterion, Bukarest–Kolozsvár.

Wanek Ferenc, Kolozsvár

Fellegvári körkép*

Kevés város dicsekedhet hazánkban ily sok kirándulóhellyel. Természetjárás, kikapcsolódás szempontjából városunknak ugyancsak kedvező a földrajzi helyzete. Talán ezzel magyarázható, hogy a szabadidő szabadban töltésének itt már évszázados hagyományai vannak. Akár a Bácsai-erdő vagy a Lombi-tető, akár a Hója vagy a Bükk árnyas erdei ösvényein barangolunk, vagy a hús bokrok rejtekében meghúzódó forrásoknál időzünk, pihenünk, oltjuk szomjunkat: kirándulók, barangolók, sétálók csoportjait találjuk, látjuk viszont hétről hétre már hosszú évek óta. Sok a város közeli vagy távolabbi környékén a tető, a magaslat, ahonnan kedvező, tiszta időben látható a Meszes gerince, a Fogarasi-havasok, a Cibles, a Hargita, a Gyalui-havasok; alacsonyabb tetőkről pedig, mint amilyen a Hójában a Kányafői-kilátóhely (509 m), vagy a város szívében emelkedő fellegvár (405-420 m). Felejthetetlen kép tárul elénk a városról, szűkebb és tágabb környékéről.

A Fellegvár-tető központi helyzetű, kedvezőek a látási viszonyok és roppant könnyen megközelíthető. Rajta emelkedik a magasba „a díszes kilátó”, a Belvedere-szálló. Hét emeletével és tetőteraszával mintegy 25-30 méterrel tetézi meg a magasságot, úgyhogy innen körülnézve megismerhetjük – felülről is – a város települését, struktúráját, utca- és úthálózatát, a városmagot, és az évszázadok során hozzánőtt újabb városrészeket, az új és épülésben levő lakónegyedeket, a műemlék-épületeket, az ipari övezeteket, s megítélhetjük, hogy az utóbbiak elhelyezése mennyire felel meg a városökológiai követelményeknek.

A Fellegvár vonulata alakzatilag a csaknem 100 méterrel magasabb Hója-gerinc kelet-északkelet felé kigyózó nyúlványa, de földtani felépítés és szerkezet tekintetében különbözik tőle. A határt a Törökvágás nyerge vonja meg. A Fellegvár kőmáli részének a tetejét alsó harmadkor-végi kagylós (Corbulás) durva homokkő fedi, a borjómáli részen feltűnik a vöröses-lilás szürke csikokkal rétegzett forgácskút homokos-agyagos sorozat. Ez a Kőmálon az erősen összetöredezett durva homokkő alatt van. A bemutatott rétegtársulás gyakori kőomlásnak, földcsúszásnak, szakadásnak volt és maradt máig is a színhelye a Fellegvár különböző részein. A Kőmál meredek sziklafalába a csapadékvíz, a fagy és a szél képezte ki a nevezetes Sánccoldal korróziós mélyedéseit, sziklaodúit. Közülük a nagyobbakban a régészek fölfedezése szerint 175 ezer évvel ezelőtt a musztyéri kultúra őskorai embere is menedéket talált. Ezeket a sziklamélyedéseket 1785 óta a város szegényei továbbmélyítették, vajták, tágabb odúkká alakítva lakás gyanánt használták. A lépcsők sétányán ma is látható egy drótsövénnyel elkerített ilyen „lakószoba”, amelyet a Fellegvár oldalának húsz évvel ezelőtti rendezésekor múltidéző emlékek hagyott meg a területrendező.

A Belvedere-szálló az 1716-ban épült csillagerdőszerű Fellegvár udvarának a déli részén emelkedik. Megközelíthető az Astoria-szálló mögött induló Lépcső-sétányon a délkeleti várkapun át, a Racovița és Vár utcán a belváros északi oldala felől, vagy a Törökvágás felől a Szél utcán, a Vadász utcán és a Kígyó utcán. A déli szerpentin nem használható, mert az utóbbi évek nagy suvadásai ennek felső kanyarulatát megrongálták.

A város.

A szálloda hetedik emeletén, a Kőmál felé eső oldalon terebélyes terasz van, amelyről letekintve alattunk terül el a „kincses város” (műemlék-gazdagságáról és ötvösművészeti alkotásairól kapta ezt a jelzőt), az óvár, a régi városrészek piros fedeles házai, épületei, templomai és tornyai, közöttük helyenként meredeken emelkednek az új épületek, toronyházak. A város délkeleti sarkán van a hatalmas Györgyfalvi-negyed, a Békás, majd a Házsongárd,

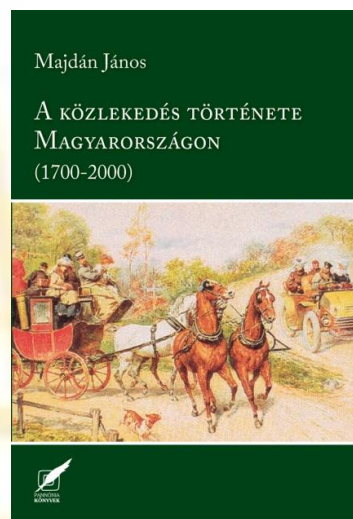
* Ezzel, az 1982 márciusában a kolozsvári *Igazság* napilap hasábjain megjelent cikkel kívánnak Tövissi József tanár úrra megemlékezni a világ minden irányában – Rerostól Christchurchig és Pekingtől Torontóig – szétszórt egykori tanítványai.

amelynek nyugati folytatásában a Hajnal-negyed új épületei kapaszkodnak a lejtőn a tetőig. A Kis-Szamos teraszán épült a Monostori-negyed, lent a Szamos lapályán a Hója felé a Grigorescu- és Donát-negyed, amelyet a közelmúltban – kissé túlságosan – besűrítettek. Így ez a kezdetben szép, tágas, levegős „üdülő-lakótelep” zöld- és virágos területeiből nagyon sokat veszített. Keleten most van kialakulóban, fejlődőben az új Mărăști-negyed, tőle északra és át be a Nádas völgyében helyezkednek el a város ipari egységei, jobbra az uralkodó szélirány felől nézve túl a lakóhelyeken, hogy az üzemeléssel velejáró víz- és légszennyezés minél kisebb mértékben érintse a városi lakosságot.

Utazásra fel!

Majdán János: *A közlekedés története Magyarországon (1700-2000)*. [Sorozat: Pécsi Tudománytár.] 244 old. Pro Pannonia Kiadó, Pécs, 2014.

Thomas Carlyle egyik esszéjében Robert Fultonnal kapcsolatosan megemlíti, hogy a közlekedés fejlesztésében résztvevők valóságos eposzt írtak a történelem lapjain, s ennek a hosszú hőskölteménynek a főszereplői lettek a mai világ titánjai. A közlekedés érdekében együttműködők magyarországi szereplői ismertebb és kevésbé ismert politikusok, arisztokraták és vállalkozók (Festetics György, Széchenyi István, Baross Gábor, Mikó Imre, Atzél Péter, Sina György) és az általuk támogatott feltalálók, mérnökök és újítók (Bernhart Antal, Hollán Ernő, Boros Béni, Kállay Béni, Kandó Kálmán) voltak. Jelen kötet ezen szereplők fejlesztéseit, közlekedéssel kapcsolatos tevékenységeit mutatja be átfogó elemzés keretében a postakocsitól a légi közlekedésig.

A szerző művének első oldalán a következő felhívással szólítja meg az olvasót: „Időben és térben sokan és sokat utaztak az utóbbi háromszáz évben. Akár hivatalból, akár családi kötelességből, akár pihenésből, akár szórakozásból indult útnak valaki: igénybe vett járműveket, szolgáltatásokat, találkozott személyzettel, utastársakkal. Az út alatt szidta, vagy dicsérte a korabeli közlekedést, dühöngött vagy örült a célba éréskor, de valamilyen módon megismerkedett a közlekedési hálózattal. Hogy többet tudjon a múltról és jobban megismerje a jelenlegi hálózat hátterét, ezért hívom Önt: *Utazzunk együtt!*”

Az igényesen megírt kötet olvasója képzeletben egy hosszú és nagy ívű utat tehet a szerző vezetésével a múltba, a gépi korszak előtti közlekedéstől, a modern infrastruktúrájú húszadik századi város, esetünkben Budapest tömegközlekedéséig. Időben a kiindulási pont az Úr 1558-as éve, amikor I. Ferdinánd az utazók kényelmének biztosítása érdekében hivatalosan is engedélyt adott a postai szolgáltatások működésére. Megtudjuk, hogy már ebben az időben rendszeresen, menetrend szerint közlekedő postakocsi szállította az utasokat Bécsből Esztergomig, később Lőcsén át Eperjesig és Kassáig, majd egész Kolozsvárig és Brassóig.

Majdán János fejezetenként tárgyal egy-egy nagyobb korszakot (gőzgépek előtti időszak, modern közlekedési hálózatok kiépítésének kezdete, birodalmi keretek között lezajló fejlesztések, az első világháború és a rendszerváltások alatti közlekedési változások, a világháború alatti, majd a Trianon utáni helyzet, a második világháború, majd a tervutasításos korszak idejének jellemzői stb.). Így például az 1700 és 1830 közötti időszakról foglalkozó fejezet zömmel a postakocsi és a folyami szállítást jelentő közlekedéséről szól, és az ehhez kapcsolódó utak, kompok és hidak, csatornák és folyók adatait sorolja. Megtudjuk, hogy a Nagyságos Fejedelem által vezetett szabadságharc ideje alatt a Felvidéken folyamatosan működött a levél- és személyszállítás, aminek az alapja a postai járat állomásainak kijelölése volt: az egyszerű postai járat állomásai 16 kilométerre voltak egymástól, míg a másfélposta

esetében ez a táv 24 kilométer volt. A továbbiakban betekintést nyerünk II. József terveibe, majd arról olvashatunk, hogy az ország első komolyabb befektetést kívánó útja a Karszt-vidéken át vezető Karolina út volt, ekkor száll vízre a Balatonon az első árut szállító vitorlás, a Kristoph, megépül a Ferenc-csatorna stb. A szerző precíz és mindenre kitérő figyelme még az első, magyar nyelven megírt útépítéssel foglalkozó szakkönyveket és útikönyveket sem felejtí ki. És ez így folytatódik, adat adatot követ, az összegyűjtött helyi narratívák révén egy átfogó és egységes kép rajzolódik ki és tárul elénk a három évszázadnyi magyarországi közlekedés alakulásáról.

Az érdekes, és amint említettem, óriási adatmennyiséget tartalmazó, de ugyanakkor olvasmányosan gördülékeny könyvet ajánlom földrajzos és történész szakembereknek, középiskolai tanároknak, valamint mindazoknak, kicsiknek és nagyoknak egyaránt, akik a közlekedés egyik-másik ágának szerelmesei.

Géczi Róbert, Budapest – Kolozsvár

IX. Régiók a Kárpát-medencén innen és túl Nemzetközi tudományos konferencia
Időpont: 2015. október 16.
Helyszín: Kaposvár, Guba Sándor u. 40.
Rendezők: Egyesület Közép-Európa Kutatására (Szeged) Kaposvári Egyetem
Tematika: Plenáris ülés és 9 szekció

I. A KONFERENCIA ELŐZETES PROGRAMJA

11.00.-13.00. Plenáris ülés 6 plenáris előadóval

13.00.-14.00. EBÉDSZÜNET ÉS KÖTETLEN SZAKEMBER TALÁLKOZÓ

14.00.-18.00.: SZEKCIÓÜLÉSEK

Az alábbi 9 szekcióban fog elhangzani, szekciónként 10 előadás:

Sorszám	A szekció neve	Szekcióelnök
1. szekció	Köztes-Európa politikai földrajzának aktuális kérdései	A szekció-elnökök felkérése folyamatban van.
2. szekció	Régiótörténeti és gazdaságtörténet és kutatások (régiók és határok, határrégiók, eurorégiók) és	
3. szekció	Régió és közlekedés/logisztika	
4. szekció	Régió és agrárgazdálkodás, élelmiszergazdaság és környezetgazdálkodás	
5. szekció	Régió és kultúra/városok kulturális gazdasága, felsőoktatás,	
6. szekció	Régió és humánerőforrások (HRM, vezetéstudomány és munkaerőpiac)	
7. szekció:	Régió és marketing/településmarketing turizmus és vidékfejlesztés	
8. szekció	Régió és pénzügyek/versenyképesség	
9. szekció	Szakképzés, felnőttképzés, munkaerőpiac	

II. JELENTKEZÉS HATÁRIDEJE: 2015. június 30.

A szervezési okokból a konferencia szekció-előadásainak számát a Szervező Bizottság 90 előadásban maximálta (9 szekció x 10. előadás). A 90 szekció-előadói helyre annak beteltéig lehet jelentkezni, a Szervező Bizottság a jelentkezés sorrendjében tölti fel a helyeket.

III. A JELENTKEZÉS MÓDJA

Jelentkezni a csatolt **JELENTKEZÉSI LAP** kitöltésével, továbbá az un. **ÖSSZEFOGLALÓ** megírásával és mindkét dokumentumnak a gulyas1@t-online.hu email-címre történő megküldésével lehet. A jelentkezés elfogadásáról vagy elutasításáról a Szervező Bizottság értesítést küld!

IV. RÉSZVÉTELI DÍJ

A konferencia részvételi díja: bruttó 25. 000 ft (húszötezer forint). Ez magába foglalja az ebédet, a napközbeni kávé és üdítőt, továbbá a folyóiratokban való megjelentetés költségeit.

A Kaposvári Egyetem főállású oktatói kedvezményes részvételi díjjal vehetnek részt a konferencián, számukra a részvételi díj 15.000 ft (tizenötezer forint).

V. PUBLIKÁLÁS

1. A plenáris ülés előadásait a szekcióelnökök előadásait valamint minden szekcióból a legjobb előadást a **Közép-Európai Közlemények (KEK)** című MTA C-kategóriás folyóirat 2016/1. szám (IX. évfolyam 1. szám. No32.) publikáljuk. Folyóiratunk ezen száma 2016. március 4-én fog megjelenni.

Megjegyzés: Minden szekcióban A „legjobb előadás” minősítésre (és így a KEK-ben) történő publikálásra a szekcióelnök tesz írásbeli javaslatot!

A szekció többi előadását az alábbi MTMT referált és lektorált folyóiratokban jelentetjük meg:

KÖZTES-EURÓPA Társadalomtudományi folyóirat. VIKEK KÖZLEMÉNYEK VII. évfolyam 1-4. szám No17-18.	TAYLOR Gazdálkodás- és vezetéstudományi folyóirat VIKEK KÖZLEMÉNYEK VIII. évfolyam 4-5. szám No26-27
Az október 16-i konferencia 1-4. szekciói	Az október 16-i konferencia 5-8. szekciói
Megjelenés ideje: 2016. március 4.	a következő, azaz IX. Régiók a Kárpát-medencében konferencia, azaz 2016 októbere.

Lektorálás: Valamennyi beküldött tanulmányt kettő lektorral lektoráltatunk! A folyóiratokban (Közép-Európai Közlemények, Köztes-Európa, Taylor) csak azok a tanulmányok jelenhetnek meg, amelyeket a lektorok javasolnak megjelentetésre. Azokat a kéziratok melyek a lektoroktól „folyóiratban megjelentetésre nem javasolt” minősítést kapnak, ISBN-számos konferencia CD-n publikáljuk.

A kéziratok leadása: emailban történik, a leadási határidő: **2015. október 26.** (egy héttel a konferencia után. A leadásra szolgáló emailcímet a Körlevél3-ban ismertetjük.

Terjedelem a) Plenáris előadók esetében és szekcióelnökök esetében: 10-12 oldal
b) szekció-előadók esetében: minimum 6, maximum 8 oldal

Formai követelmények: A folyóirataink - Közép-Európai Közlemények, Köztes-Európa, Taylor - szokásos követelményei (ezek megtalálhatók a www.vikek.hu honlapunkon.

V. A KONFERENCIA SZERVEZÉSÉNEK TOVÁBBI MENETE

2015. június 30. A jelentkezés határideje.

2015. július 2. A Körlevél 2. kiküldése, melyben a Szervező Bizottság:

- 1) értesíti a jelentkezőket az előadás elfogadásáról vagy elutasításáról
- 2) kiküldi a számlakérő lapot

2015. szeptember 11. A számlák kiállítása és kiküldése.

2015. október 5. Az „előzetes program” (szekcióbeosztás) kiküldése.

2015. október 9. A Körlevél 3. kiküldése. Ez tartalmazza a teljes és részletes konferencia programot.

Tudományos és oktatási események

Itthon

2015. október 8. **ESRI Magyarország felhasználói konferencia.** Budapest
<http://www.esrihu.hu/konferencia>

2015. október 16. **IX. Régiók a Kárpát-medencén innen és túl.** Kaposvár
Információ: gulyas1@t-online.hu

2015. október 16-17. **Geomorfológus találkozó.** Debrecen
Információ: toth.csaba@science.unideb.hu

2016. április 14-15. **Marginalitások. Peremvidékek, peremhelyzetek.** Nyíregyháza
https://buhaly.files.wordpress.com/2015/06/marginalitasok-konf_felhivas.pdf

Külföldön

2015. szeptember 17-21. **Annual Conference of the European Urban Research Association.** Nagyszeben, Románia
<http://www.eura2015.org/>

2015. szeptember 21-25. **SPIE Remote Sensing.** Toulouse, Franciaország
http://spie.org/remote-sensing-europe.xml?WT.mc_id=RERSCAW

2015. október 1-2. **Third International Conference on Environment Monitoring and Assessment.** Aarhus, Dánia
<http://dce-conference.au.dk/>

2015. október 14-15. **Urban and Infrastructure Development Conference.** Kampala, Uganda
<http://uidc.siup.ac.ug/>

2015. október 19-23. **From Natural to Urban Systems.** Potsdam, Németország
<http://www.potsdam-flux-workshop.eu/>

2015. október 22-23. **Modern Problems of Geography and Anthropology.** Tbiliszi, Grúzia
<http://aljavakhishvili-2015.tsu.ge/en/>

2015. október 22-25. **XVII. Székelyföldi Geológus találkozó. Geoturizmus: lehetőségek, tapasztalatok.** Székelykeresztúr, Románia
https://docs.google.com/forms/d/1Z1s9_CXSKOQcVuxUL5ORjmxOoHLvf5fYJHmgSVNS8VI/viewform?c=0&w=1
Infó: szgt2015@gmail.com

2015. november 11-13. **The 13th International Conference on Atmospheric Sciences and Applications to Air Quality.** Kobe, Japán
<http://www.metsoc.jp/asaaq13/>

2015. november 19-20. **Science Symposium on Climate.** Róma, Olaszország
<http://www.rome2015.it/>

2015. december 7. **Celebration of International Year of Soils 2015.** Bécs, Ausztria
[http://iuss.boku.ac.at/files/iys_2015_celebration - draft_programme_20151207_v2.pdf](http://iuss.boku.ac.at/files/iys_2015_celebration_-_draft_programme_20151207_v2.pdf)

2015. december 8-10. **2nd International Workshop „Soil Organic Matter Balance methods as practice – applicable tools for environmental impact assessment and farm management support” (SOMpatic).** Giessen, Németország
<http://www.unigiessen.de/cms/fbz/fb09/institute/pflbz2/olb/aktuelles/veranstaltungen/sompatic2015>

2015. december 14-18. **AGU. Fall Meeting.** San Francisco, Egyesült Államok
<https://agu.confex.com/agu/fm15/preliminaryview.cgi/Session8360>

2016. február 12. **23rd International Conference on Environmental Science and Development.** Zürich, Svájc
<http://academicsworld.org/Conference/Switzerland2016/ICESD/>

2016. május 23-26. **4th International Geography Symposium.** Antalya, Törökország
<http://geomed.mehmetakif.edu.tr>

2016. május 30. – június 1. **Countering Urban Heat Island and Climate Change through Mitigation and Adaptation.** Szingapúr
<http://www.ic2uhi2016.org/>

2016. június 8-10. **Environmental Impact 2016.** Valencia, Spanyolország
<http://www.wessex.ac.uk/16-conferences/environmental-impact-2016.html>

2016. június 22-24. **Ecosystem Services – Landscape Ecology Integrative Role.** Varsó, Lengyelország
<http://www.wgsr.uw.edu.pl/landscape>

2016. június 29. – július 1. **5th International Conference on Flood Risk Management and Response.** San Servolo-sziget, Velence, Olaszország
<http://www.wessex.ac.uk/16-conferences/friar-2016.html>

2016. július 12-14. **Sustainable City 2016.** Alicante, Spanyolország
<http://www.wessex.ac.uk/16-conferences/sustainable-city-2016.html>

IMPRESSZUM

KIADJA A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
TERMÉSZETI FÖLDRAJZI ÉS GEOINFORMATIKAI TANSZÉKE
TANSZÉKVEZETŐ: DR. MEZŐSI GÁBOR
6722 SZEGED, EGYETEM UTCA 2-6
TEL: 0662-544156; FAX: 0662-544158
geography.hu/hirlevel
FELELŐS KIADÓ: DR. GÉCZI RÓBERT
E-mail: robi@earth.geo.u-szeged.hu
HU ISSN 2064-9800